

Přehled aktivit programu ESPON v roce 2025

Program spolupráce ESPON, který aktuálně prochází již čtvrtým programovým obdobím¹, přinesl v roce 2025 další výstupy a aktivity, které mají dosažené výsledky šířit mezi stakeholdery a politiky – a přeměnit tak teorii v jejich praktické využití.

Celkem bylo v loňském roce dokončeno **15 projektů/studií**, jejichž podrobný výčet je uveden v tabulce na následující straně. Tři z nich byly přitom zpracovány s českou participací:

- **TANDEM** (Územní analýza decentralizovaných trhů s energiemi) – evropský výzkumný projekt analyzující komunitní energetiku v Evropě, do kterého bylo zapojeno sdružení ENERKOM,
- **No-Stageo** (Územní správa nestandardních geografických oblastí) – evropský výzkumný projekt zaměřený na vymezení a dynamiku nestandardních geografických oblastí, ČVUT v Praze vystupovalo v roli subkontraktora,
- **CleanEnergy4CE** (Zavádění politik čisté energetické transformace do praxe ve střední Evropě) – cílená analýza zkoumající možnosti energetické transformace ve střední Evropě, na které se spolupodílelo sdružení SEMMO, UNICO.Analytics a Přírodovědecká fakulta UK. V roli stakeholderů za Českou republiku vystupovalo MMR, MŽP a Komora obnovitelných zdrojů energie.

Výstupy programu ESPON jsou zprostředkovány v podobě **závěrečných zpráv projektů a publikací** ukládaných do knihovny ESPON², stejně jako prostřednictvím časopisu TerritoriALL³. V roce 2025 byla zpracována tři vydání časopisu zaměřená na odolnost v příhraničních regionech, přechod na obnovitelné zdroje energie a Evropský týden regionů a měst.

Vedle tištěných zpráv a publikací jsou výsledky předávány také osobně na konferencích a národních seminářích ESPON. Konference jsou pořádány dvakrát ročně v zemích předsedajících Radě EU, v případě roku 2025 tedy v Polsku (25.–26. 6. 2025, Exaptivní odolnost v příhraničních regionech) a Dánsku (19.–20. 11. 2025, Vytváření prostoru pro přechod na obnovitelné zdroje energie). Za loňský rok proběhlo v evropských zemích také přibližně 30 seminářů. Jeden ze seminářů se konal v listopadu v Praze – zaměřen byl na obnovitelné zdroje energie (Čistá energie v České republice. Obnovitelné zdroje a cesta k udržitelnosti). Na tomto semináři byly předány závěry z aktuálně dokončených projektů s českou účastí (TANDEM, CleanEnergy4CE) a distribuovány překlady vybraných publikací ESPON, které zajišťuje Ústav územního rozvoje (ÚÚR) ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR).

V závěru roku 2025 byly propagační aktivity programu rozšířeny o **podcasty**⁴. Aktuálně jsou publikovány tři díly s následujícími tituly – Cohesion in action: How EU funding transforms European cities; Energy poverty in Europe: Why millions can't afford to heat their homes a Who Can Still Afford to Live Here?

V průběhu roku 2026 budou činnosti v rámci programu ESPON nadále pokračovat. Z hlediska ČR je významné dokončení cílené analýzy URDICO (Městský rozměr politiky soudržnosti a dalších programů EU), kde je jedním z devíti stakeholderů hlavní město Praha a zpracovatelem prof. Luděk Sýkora z Přírodovědecké fakulty UK, stejně jako projektů CROSSGOV (Řídicí mechanismy pro přeshraniční funkční oblasti) a COREIB (Sběr dat pro budoucí programy Interreg) se zapojením Univerzity Palackého v Olomouci. Zpracována bude cílená analýza METROLAND (Me-

tropolitní území: snížení záboru půdy a čistý nulový rozvoj), kde je jako vedoucí stakeholder zapojen Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy.

V průběhu tohoto roku bude také zpracována studie na vyžádání CROSS-CZ (Nové perspektivy přeshraničních funkčních oblastí v České republice) zadaná MMR a slovenská studie TRILINK (Analýza potenciálních přeshraničních funkčních oblastí na slovenských hranicích s Českem a Polskem), která je rovněž s českou účastí.

Vedle zpracování cílených analýz, evropských výzkumných projektů a studií budou v rámci programu ESPON realizovány také tzv. horizontální aktivity, tedy průřezové činnosti k posuzování a analýze významných evropských dokumentů a metodik, kde je ve vylepšování metodiky TIA (Modernizace metodiky ESPON pro hodnocení územních dopadů – směrem k novým inovativním přístupům) jedním z partnerů Univerzita Palackého v Olomouci.

Letos má být ke zpracování také vyhlášeno šest nových cílených analýz, které vzešly z pátého kola předkládání návrhů na podzim roku 2025. Jednou z nich je mj. cílená analýza COMP-ITI (Srovnávací analýza mechanismů integrovaných územních investic), kde vystupuje MMR v pozici vedoucího partnera.

Proběhnout mají také dvě konference v zemích předsedajících Radě EU, tj. v první polovině roku na Kypru (se zaměřením na konkurenceschopnost regionů) a v druhé polovině roku v Irsku (orientovaná na energetickou transformaci v kontextu regionálního rozvoje).

Všechny aktivity budou průběžně zveřejňovány na webových stránkách ÚÚR a MMR a předávány odběratelům novinek prostřednictvím newsletteru.

¹ ESPON 2006 (2002–2006), ESPON 2013 (2007–2013), ESPON 2020 (2014–2020) a ESPON 2030 (2021–2027).

² <https://www.espon.eu/library>

³ <https://www.espon.eu/magazine>

⁴ <https://www.espon.eu/podcasts>

DOKONČENÉ PROJEKTY A STUDIE V ROCE 2025	
Evropské výzkumné projekty	<ul style="list-style-type: none"> • Územní spolupráce pro obnovitelnou energii z mořských zdrojů (COBREN, Territorial Cooperation for Blue Renewable Energy) • Územní analýza decentralizovaných trhů s energiemi (TANDEM, Territorial Analysis of Decentralised Energy Markets) • Dostupné a kvalitní bydlení pro všechny (HOUSE4ALL, Access to Affordable and Quality Housing for All People) • Překrývání krizí jako (re)formování budoucnosti regionálních trhů práce (OVERLAP, Overlapping Crises (Re)Shaping the Future of Regional Labour Markets) • Územní odolnost: transformace Evropy pro období krize (TERRES, Territorialising Resilience: Transforming Europe for an Age of Crisis) • Územní správa nestandardních geografických oblastí (NOSTAGEO, Territorial Governance of Non-Standard Geographies)
Cílené analýzy	<ul style="list-style-type: none"> • Determinanty a příležitosti pro socioekonomický a územní rozvoj v karpatském regionu (KARPAT, Determinants and Opportunities for the Socio-Economic and Spatial Development of the Carpathian Region) • Zavádění politik čisté energetické transformace do praxe ve střední Evropě (CLEANENERGY4CE, Putting Clean Energy Transition Policies into Practice in Central Europe) • Směry rozvoje Atlantického makroregionu (ATLANTICMRS, Orientations for the Development of an Atlantic Macro-Region) • Výzvy na severovýchodních vnějších hranicích EU (CHANEBO, Challenges at EU's North-East External Borders) • Zranitelnost, odolnost a obnova životního prostředí (VREPO, Vulnerability, Resilience and Recovery Policies of the Physical Living Environment)
Územní studie na vyžádání	<ul style="list-style-type: none"> • Satelitní účet hmotného kulturního dědictví (HERMES, Methodological Framework for a Satellite Account on Material Cultural Heritage) • Územní odolnost podél východních hranic EU (TERRA-RES, Territorial Exaptive Resilience along EU Eastern Borders) • Územní nástroje národních politik jako prostředek k navrhování územně citlivých politik (SENPO, Territorial Instruments of National Policies as a Tool for Designing Territorially Sensitive Policies) • Regionální dopady nedostatků bytů v městských oblastech (RESH, Territorial Studies: Regional Effects of Housing Shortage in Urban Areas)
VYHLÁŠENÉ PROJEKTY A STUDIE V ROCE 2025	
Evropské výzkumné projekty	<ul style="list-style-type: none"> • Příspěvní regionů ke klimatické neutralitě (RECOCLIN, Regional Contributions to Climate Neutrality) • Projekce regionálních výstupů politik cílených na průmyslovou suverenitu (PROPOLIS, Projecting Regional Outcomes of Policies Aimed at Industrial Sovereignty) • Územní náhled na odolnost kritické dopravní infrastruktury v evropských regionech (TRANSITOR, Territorial Outlook on the Security and Resilience of Transport Infrastructure and Services Across European Regions) • Přehodnocení území v rámci planetárních hranic (TERRBOUND, Rethinking Territories within Planetary Boundaries)
Cílené analýzy	<ul style="list-style-type: none"> • Dekarbonizační zóny (ITADZ, Decarbonising Zones) • Metropolitní území: snížení záboru půdy a čistý nulový rozvoj (METROLAND, Metropolitan Territories: Land Take Reduction and Net Zero Development) • Vedlejší dopady iniciativy Evropské hlavní město kultury na územní rozvoj (SECC, Spill-Over Effects of European Cultural Capital on Territorial Development Policies) • Přeshraniční nakupování ve francouzsko-německém pohraničí (CROSSSHOP, Cross-Border Shopping the French-German Border Region)
Územní studie na vyžádání	<ul style="list-style-type: none"> • Vytváření prostoru pro přechod na obnovitelné zdroje energie (Making Space for Renewable Energy Transition) • Ekonomické náklady izolovanosti Malty (Economic Cost of Malta's Insularity) • Analýza konkurenceschopnosti z pohledu kognitivní regionální vzdálenosti (Analysing Competitiveness Through the Lens of Cognitive Regional Distance) • Analýza potenciálních přeshraničních funkčních oblastí na slovenských hranicích s Českem a Polskem (Analysing Potential Cross-Border Functional Areas on the Slovak Borders with Czechia And Poland)
Horizontální aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizace metodiky ESPON pro hodnocení územních dopadů – směrem k novým inovativním přístupům (Upgrade of the ESPON's Territorial Impact Assessment Methodology – Towards New Innovative Approaches)